

УДК 37.013.2 (292.4)

Т. Є. Кристопчук

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ

Педагогічна освіта – це багатофункціональний, міждисциплінарний, багатосторонній процес, що відбувається у трьох напрямках, зокрема, охоплює три сфери суті та методів підготовки: аксіологічно-пізнавальну, емоційну і практичну; у чотирьох площинах: регіональній, державній, європейській і глобальній; у трьох часових вимірах: минулому, теперішньому і майбутньому.

Це вимагає різносторонньої підготовки, переходу від технологічної, однобічної моделі в сторону моделі функціональної, за якої важливу роль відіграють переживання, раціональне мислення, творчість, відповідальність, комунікація і автономія (Banach С., 1996, с.19).

Грунтовної, цілісної реформи системи освіти, системи шкільної освіти, освіти і підготовки педагогів у Польщі не було від 1961 року. Тільки в 1998 році започатковано проведення ґрунтовних змін, реформ у системі освіти. Реформа охоплювала: перевірку професійних кваліфікацій вчителів, підготовку вчителів, окреслення запитів щодо їх професійного розвитку, окреслення етапів професійного розвитку вчителів (Piwowarski R., 2001, с.23).

Аналіз педагогічної літератури з проблеми розвитку освітніх систем у країнах Європейського Союзу, зокрема, у Польщі засвідчив наявність досліджень зарубіжних авторів, зокрема, у нашому дослідженні ми виділимо польських науковців. Актуальні проблеми професійної підготовки і педагогічної діяльності вчителів у Польщі, загальні концепції та підходи до формування стандартів професійної підготовки вчителів, підвищення кваліфікації, деонтологічні та теологічні проблеми є предметом дослідження доктора гуманітарних наук в галузі педагогіки Тадеуша Левовицького (Левовицький Т., 2011).

Дослідження окремих освітніх систем в 17 країнах світу, в тому числі країнах

Європейського Союзу, зокрема, Англії та Уельсі, Франції, Іспанії, Німеччині, Польщі, Швеції, Італії представлені в роботі Ришарда Пахочіньського “Сучасні освітні системи” (“Wspczesne systemy edukacyjne”) (Pachociński R., 2000).

Закон “Про вищу освіту” закріплює двоступеневу систему підготовки у вищих навчальних закладах, у тому числі і стосовно підготовки вчителів: I-й ступінь – це підготовка упродовж 3-4 років, що закінчується одержанням диплома професійних кваліфікацій, званням професійного ліцензіата або інженера, який має право влаштуватися на роботу або продовжити навчання; II-й ступінь – це продовження навчання після одержання першого ступеня. Другий ступінь навчання у вищих навчальних закладах закінчується присвоєнням ступеня магістра. З січня 2005 року кожен вищий навчальний заклад зобов'язаний видавати додатки до диплома.

Виявлено види спеціальностей, за якими здійснюється підготовка вчителів для різних типів освітніх закладів (Laska E., 2007, с. 87):

1 рівень – вчителі дошкільних закладів, початкової школи – вчитель має закінчити навчання першого ступеня або другого ступеня, яке триває упродовж 3 або 5 років і здобути професійну кваліфікацію ліцензіата або магістра;

2 рівень – вчителі гімназії – від вчителя вимагається кваліфікаційний рівень ліцензіата або магістра;

3 рівень – викладачі вищої школи – вимагається професійна кваліфікація магістра.

Психолого-педагогічна підготовка здійснюється за такими спеціальностями: математика, фізика, біологія, хімія, географія, історія, філологія (польська, англійська, німецька, російська, східнослов'янська), соціологія, філософія, музичне виховання, художнє виховання, технічне виховання, фізичне виховання. У вищих педагогічних школах психолого-педаго-

гічна підготовка є обов'язковою (Шемпрух Й., 2001, с.258).

Кількість годин, виділених на педагогічну підготовку студента, наприклад, з педагогіки, психології, методики навчання та інформатики становить від 120 до 405 на стаціонарній формі (5 років навчання) і від 195 до 354 – на стаціонарній формі (3 роки навчання). Предмети педагогічного циклу становлять відповідно від 6,3 % до 16,4 % загального обсягу годин на всіх курсах п'ятирічного навчання і від 9,0 % до 16,4 % кількості годин на трирічних ліценціатських курсах. Велика різниця в кількості годин виявляється в галузі вивчення педагогіки і психології на стаціонарній формі навчання упродовж 5 років, де від 60 до 90 годин виділяється на педагогіку; від 45 до 90 годин – на психологію. На трирічних студіях кількість годин, призначених на педагогіку і психологію, становить від 30 до 90 годин на кожен з цих предметів (Шемпрух Й., 2001, с.258).

Позитивним явищем є запровадження двоступеневого навчання у вищих навчальних закладах. Дворівнева система початкової освіти вчителів (ліценціат і магістратура) дає можливість після професійного навчання і отримання звання ліценціата продовжити навчання на дворічних магістерських денних чи заочних факультетах. Навчальні заклади в цілому забезпечують наступність підготовки між окремими етапами навчання і окремими формами. Підготовка на рівні ліценціата дає право на викладання в основних школах. Підготовка на рівні магістра є домінантою освіти вчителів, що викладають в середніх школах – гімназіях і ліцеях.

Зміст педагогічної підготовки студентів відображено в планах і навчальних програмах, академічних підручниках та інших джерелах. Навчальна програма за напрямом підготовки “Педагогіка” охоплює три групи предметів: перша група – це предмети загальні, обов'язкові для всіх спеціальностей, що формують вчителя як особистість. Ці предмети забезпечують загальну підготовку на академічному рівні (філософія, соціологія, економіка, політика, методологія досліджень), навчання іноземних мов, фізичне виховання; друга

група – предмети психолого-педагогічного циклу, які забезпечують не тільки загальну підготовку, метою якої є виховання внутрішньо та інтелектуально дисциплінованої людини, що має певний багаж знань, але й підготовку студента до майбутньої педагогічної діяльності з врахуванням конкретних особливостей навчання в школі та позашкільних закладах; третю групу становлять спеціальні предмети, обрані майбутнім вчителем (Шемпрух Й., 2001, с.263).

Підготовка педагогів з вищою освітою за рівнями ліценціат та магістр для дошкільних закладів та початкової школи проводиться у Польщі в наступних навчальних закладах: вчительські колегії, вищі професійні школи з трирічним терміном навчання студентів і отриманням випускниками диплома ліценціата (перший ступінь вищої освіти). Також існує широка мережа вищих навчальних закладів: вищі педагогічні школи, академії, університети (державні та приватні), які крім ліценціатських циклів навчання мають дворічний магістерський цикл і готують магістрів педагогіки (Вільчковський Е., 2013).

Підготовка вчителів початкових класів поєднується з підготовкою вихователя для дошкільних закладів (їх також називають вчителями). Подібна традиція існує у багатьох країнах Європи. Ця двопрофільна підготовка має значні позитивні аспекти: по-перше, більш ефективно вирішується завдання підготовки дітей старших груп до школи. Безумовно, що наступність між дошкільним закладом і початковою школою може краще забезпечити педагог, який має підготовку з цих спеціальностей. Випускник вищого навчального закладу з означеною підготовкою може швидше знайти роботу в школі або дошкільному закладі. Слід зазначити, що в майже в усіх регіонах Польщі значною є проблема працевлаштування педагогів. Усі діти, які вступають до 1 класу школи, обов'язково повинні пройти однорічну підготовку в 0 класі (zerowka), який може бути організований при школі або дошкільному закладі. У таких класах також працюють педагоги, які здобули згадану вище освіту (Вільчковський Е., 2013).

До основних компетенцій вчителя дошкільного навчального закладу та початкової школи Е. С. Вільчковський, А. Е. Вільчковська, В. Р. Пасічник відносять: праксеологічні, комунікативні, співпраці, креативні, моральні, інформаційно-медіальні тощо, які обумовлюють багатогранну педагогічну працю вчителя у дошкільному закладі або у початковій школі. Практиологічні компетенції реалізуються педагогом в об'єктивному діагностуванні дітей, ефективному плануванні та чіткій організації своєї педагогічної діяльності, самоконтролі та самооцінюванні результативності власної праці; комунікативні компетенції передбачають технологію спілкування педагога з дітьми, їхніми батьками та колегами, застосування певного стилю виховного впливу на дітей (авторитарного, демократичного, ліберального); компетенції співпраці виражають успішність суспільних спілкувань, мобілізацію дітей до активної навчальної діяльності, усвідомлення педагогом особистої відповідальності за виховання дітей і дотримання загальнолюдських моральних норм в контактах з ними, уміння вирішувати конфліктні ситуації в групі або класі; креативні компетенції виявляються в педагога у творчому відношенні до своєї праці та нешаблонній педагогічній діяльності, застосуванні у навчально-виховному процесі найбільш ефективних методів і прийомів; інформаційно-медіальні компетенції реалізуються в застосуванні сучасних засобів і комп'ютерних технологій на різноманітних заняттях та уроках з дітьми дошкільного віку й учнями початкових класів; моральні компетенції передбачають наявність загальнолюдської культури і вихованості педагога, відповідального ставлення до виконання своєї педагогічної діяльності, як соціально значущої, доброзичливості, тактовності, об'єктивності, демократичний стиль у взаємостосунках з дошкільниками й учнями, виховання особистим прикладом авторитетної, високоморальної та різнобічної людини (Вільчковський Е., 2013).

Казимір Денек в своїй книзі "Про новий вигляд освіти" пише: "Процес підготовки майбутніх вчителів потрібно сприймати

серйозно. Він охоплює: вступне навчання, практику, вступ до професії, наступне навчання і удосконалення в ході роботи, а також підвищення кваліфікації" (Denek K., 1998, с. 57).

Підготовка вчителів до професії відбувається у трьох площинах: 1) науковій – у контексті змісту підготовки; 2) педагогічно-методичній – у контексті форм, методів і засобів праці; 3) методологічній – стосується новаторської і дослідницької функцій, які повинні складати комплементарну цілісність (Шемпрух Й., 2001, с.247).

Підготовка вчителів в Польщі здійснюється в двох юридично-адміністративних системах – публічній та непублічній; у двох середовищах: академічному (університети, вищі професійні школи, вищі педагогічні школи) і освітньому (вчительські колегії, які мають статус вищих шкіл); у трьох формах: стаціонарній, заочній, вечірній; на різних рівнях – навчання спеціаліста (3 роки), що доповнюється магістратурою (2 роки), магістратура (5 років), а також післядипломне навчання. Навчання має академічний характер, реалізований в рамках одного предмета спеціалізації і доповнене педагогічною підготовкою (270 годин) з психології, педагогіки і дидактики, а також 150 годинами педагогічної практики. В деяких вищих навчальних закладах – згідно з європейськими вимогами – починає вводитися двопредметна підготовка. Можна сказати, що основним стандартом підготовки вчителів у Польщі став рівень п'ятирічного навчання у вищих навчальних закладах.

Результати аналізу документів, які унормовують процес педагогічної підготовки, дали змогу Й. Шемпрух визначити основні цілі педагогічної підготовки у вищих школах: набуття студентами знань із циклу суспільних дисциплін, про закони, що керують цим розвитком, про досягнення цивілізації і культури та закладені в них цінності; способи формулювання, вирішення та оцінки індивідуальних і суспільних завдань в різних сферах професійного, культурного, громадського життя; способи наукового пізнання навколишнього середовища; цілі і виховні

завдання підготовки молодого покоління, їх передумови, пов'язані з трансформацією суспільного устрою у Польщі; напрями розвитку освіти і виховання у світі, їхні передумови, пов'язані з трансформацією суспільного ладу; напрями розвитку освіти і виховання у світі на фоні глобальних проблем людства і можливі шляхи їхнього вирішення; планування і програмування власної та учнівської діяльності; вдосконалення власної педагогічної діяльності і роботи учнів; формування у студентів розуміння широкого контексту суспільної ролі вчителя; почуття відповідальності за власну діяльність, готовності до пізнання себе, учня і оточуючої дійсності; готовність до співпраці з різними освітніми суб'єктами (Шемпрух Й., 2001, с.251-252).

Чеслав Купісевич вбачає сенс підготовки вчителів у підвищенні їхньої кваліфікації з одночасним реформуванням їхньої подальшої підготовки. Автор вважає, що на суть і методи підготовки вчителів вплив мають такі чинники: бажання навчатись; обсяг інформації; професійна мобільність; науковий прогрес; засоби масового впливу (Kupisiewicz Cz., 1999, с. 107).

Основними документами, які регулюють систему професійного зростання та проблеми забезпечення роботою вчителів Польщі, є: Карта вчителя від 26 січня 1982 р. зі змінами від 6 грудня 2007 року (Karta nauczyciela po zmianach z 6 grudnia 2007 r.); Адміністративно-процесуальний кодекс; Закон від 18 лютого 2000 р. "Про зміни до закону про статус вчителя, а також про зміну деяких інших законів"; Закон від 23 серпня 2001 р. "Про внесення змін до Закону "Про систему освіти", законів щодо реформи системи освіти, а також деяких інших законів"; Розпорядження Міністра національної освіти від 3 серпня 2000 р. щодо отримання ступенів професійного зростання вчителів; Закон від 15 липня 2004 р. Про зміну статусу вчителя, а також про зміни до деяких інших законів; Розпорядження Міністра освіти і спорту від 1 грудня 2004 р. щодо сприяння отриманню вчителями ступенів.

Статус вчителів, кваліфікації, опис посад вчителів, а також принципи професійного розвитку і т.п. закріплені статтею 9а Карти

вчителя. Згідно з цим юридичним актом, введено чотири ступені професійного розвитку вчителя: вчитель-стажер, контрактний вчитель, штатний вчитель, заслужений вчитель. Заслужений вчитель може також отримати диплом почесного професора освіти. Вчитель-стажер проходить випробувальний термін впродовж одного року, контрактний вчитель повинен мати 9 місяців стажу роботи в школі; штатний вчитель і кваліфікований вчитель – 2 роки і 9 місяців; штатний вчитель або вчитель, що має докторський ступінь – 1 рік і 9 місяців. Щоб здобути наступну кваліфікаційну категорію, вчителю необхідно виконати ці вимоги (Karta nauczyciela, 2008).

Варто зазначити, що основною умовою для надання вчителю наступного ступеня професійного росту є наявність відповідних кваліфікацій. Це означає, що вчитель повинен мати: вищу педагогічну освіту; стаж педагогічної діяльності, позитивні характеристики, а також схвалення комісії (для контрактного або дипломованого вчителя) або скласти іспит перед комісією (на ступінь штатного вчителя) (Skafdanowski H., 2002, с.4).

У Польщі до кандидата на посаду вчителя ставляться вимоги, що стосуються кваліфікації, моральних характеристик, здоров'я. Кваліфікаційні вимоги до претендентів на посаду вчителя регламентує розділ 3 статті 9.1. Карти вчителя, а також ухвала міністра національної освіти від 10.10.1991 року, у яких зазначається, що посаду вчителя може обіймати особа, яка має вищу освіту з відповідною педагогічною підготовкою або закінчила устанovu, що здійснює підготовку вчителів і має досвід роботи на відповідній посаді; дотримується основних моральних принципів; за станом здоров'я здатна виконувати професійні обов'язки (Karta nauczyciela, 2008, с.7).

Випускники вищих навчальних закладів з дипломом магістра мають право працювати у будь-якому типі шкіл. Вчителі, які не мають звання магістра, можуть працювати в середніх школах і ліцеях, якщо викладають предмет з вузької спеціалізації і мають додаткову педагогічну підготовку щодо роботи з молоддю (Laska E., 2007, с.153).

Казимир Денек в книзі “Про новий вигляд освіти” наводить компетенції, якими повинен володіти вчитель: праксеологічні – виражають навички вчителя в плануванні, організації, контролі та оцінці освітніх процесів; комунікаційні – мовні особливості, що виражаються в освітніх ситуаціях; взаємодії – характеризуються чіткістю інтеграційних дій вчителя; креативні – інноваційність і нестандартність (Denek K., 1998, с.49).

У цьому контексті Марія Яковіцька відзначає, що “окрім знання і вміння виділяються такі компетенції особистості, як вміння знаходити компроміс, працювати з іншими людьми, відкритість перед іншими, уміння аналізувати ситуацію наперед, оцінювання власних думок” (Jakowicka M., 2008, с. 113).

Йосип Кужма зазначає, що в процесі педагогічної освіти необхідно прагнути до опанування такими компетенціями: знання про об’єкт і предмет педагогічної діяльності, про мету і завдання школи, про взаємодію вчителів, учнів і батьків у навчально-виховному процесі, про умови, методи, засоби дії, про конструювання і розв’язання нетипових навчально-виховних ситуацій за допомогою різних форм занять і активізуючих методів; формування у майбутніх вчителів таких навичок, як пізнання самого себе, учня і оточуючої реальності, прийняття і самостійне розв’язання завдань, що впливають з мети школи і позашкільного середовища, співпраці з різними суб’єктами шкільного самоврядування, самоконтролю, саморозвитку та самооцінки (Kuźma J., 2000, с.157).

Інтеграція Польщі в ЄС є поштовхом до реалізації програми зростання рівня компетенції вчителів, пристосування до західноєвропейських стандартів. Існує також необхідність підготовки вчителів за двома спеціальностями, прийняття рішення про вибір стратегії виховних впливів і реалізації програм навчання. Важливою проблемою є також творчий підхід до професії. Педагогічне новаторство вчителя може дати поштовх до розвитку педагогічної освіти Польщі.

Підготовка педагогічних кадрів у Польщі, зазвичай, здійснюється в університетах, академіях, а також вищих педагогічних навчальних закладах. Двоступеневість освіти, що впливає з реалізації умов Болонського процесу, уможливорює майбутнім педагогам початок роботи після закінчених навчання першого ступеня (3 роки) з дипломом бакалавра. У підготовці педагогів, особливо у випадку вчителів середніх шкіл, основну роль відіграють університети (Laska E., 2007, с.59).

Підготовку вчителів для всіх рівнів шкільної системи освіти в Польщі здійснюють такі установи (Laska E., 2007, с.143): університети і вищі педагогічні школи (педагогічні академії) – здійснюють підготовку вчителів різного фаху для шкіл всіх рівнів;

політехнікуми – здійснюють підготовку вчителів професійних предметів для середніх шкіл, закладів технічної освіти, а також, меншою мірою, вчителів-предметників загальноосвітніх дисциплін природничо-математичного циклу для шкіл усіх рівнів;

економічні академії, аграрні, медичні, а також одна гірничо-металургійна академія готують вчителів професійних предметів для середніх професійних шкіл усіх рівнів;

вищі професійні школи – здійснюють підготовку вчителів різного фаху для роботи в дошкільних закладах, основних школах, освітніх і виховних закладах, шкільних бібліотеках, а також вчителів теоретичних професійноспрямованих предметів і практичної професійної підготовки для середніх шкіл;

вчительські колегіуми – готують вчителів різного фаху для роботи в дошкільних закладах, основних школах, освітніх і опікунських закладах та шкільних бібліотеках;

вчительські колегіуми іноземних мов – готують вчителів для навчання іноземної мови в основних і середніх школах.

Вчителі, що працюють в системі шкільної професійної освіти, належать до однієї з трьох категорій: вчителі загальноосвітніх предметів, вчителі професійних предметів, вчителі практичної професійної підготовки. Згідно з правилами, вчитель-інструктор з

практичної підготовки навчає молодих працівників.

Вчителі забезпечуються роботою в установах, що здійснюють підготовку вчителів, закладах професійного удосконалення вчителів, педагогічних консультаціях, в тому числі спеціалізованих, педагогічних бібліотеках, воеводських центрах політехнікумів, дошкільних закладах, школах-ліцеях, середніх загально-освітніх школах, середніх професійних школах, професійних ліцеях, технікумах, освітньо-виховних закладах, що забезпечують опіку і виховання учнів в період навчання поза місцем проживання.

Професія педагога для спеціалізованих шкіл має свою специфіку. Вихованці спеціалізованих шкіл розпочинають навчання у дошкільному віці. Воно триває до 26 років, тобто до періоду професійного навчання, а в деяких випадках – до часу адаптації до професії. Отже, вчитель спеціальної освіти має на меті, як зазначає Я. Дорошевська, “доведення дитини з відхиленнями від норми до доступного їй рівня, що вимагає інтегрованого впливу на неї всіх принципів педагогічної виховної роботи” (Doroszewska J., 2003, с.549). Роль вчителя – це не тільки виконання програми навчання, хоч би якою вона не була досконалою, але й вихід за рамки цих завдань через впливи ревалідаційні, соціальні, але перш за все реабілітаційні, адже якщо вчитель прагне досягти мети, то має діяти комплексно, впливаючи на інтелектуальний і фізичний розвиток свого вихованця.

Підготовка вчителів для роботи в спеціалізованих школах здійснюється в Академії спеціальної педагогіки, цим займаються також заклади професійної освіти і центри професійного удосконалення. Названі заклади готують спеціальних педагогів, яких “зазвичай визначають як працівників закладів спеціального виховання або вчителів-вихователів, що працюють у спецшколах”. Завдання спеціального вчителя “не відрізнятимуться в основних моментах від завдань вчителя основної школи” (Borzyszkowska H., 1983, с.7).

Погоджуючись з думкою Х. Божишківської (Borzyszkowska H., 1983, с.7),

визначимо кілька істотних завдань, які повинен виконувати такий вчитель: формувати у вихованців віру у власні можливості, а також розвивати їхню здатність до позитивної самооцінки; цікаво і зручно для учнів організовувати заняття; передавати практичні знання, пов’язані як з професією, так і з загальним розвитком. Такий вчитель має бути підготовлений у декількох сферах спеціальної педагогіки, тобто у тифлопедагогіці (для осіб з вадами зору), сурдопедагогіці (для осіб з вадами слуху).

Зміни у суспільстві значно впливають на умови та ефективність роботи вчителя. Щоб бути завжди затребуваним, вчитель піднімає свій рівень освіти на курсах підвищення кваліфікації, метою яких є підвищення педагогічного і суспільного рівня педагога. Професійне удосконалення вчителів є безперервним процесом, що триває до моменту виходу на пенсію, полягає в безперервному пошуку нових рішень і освітніх можливостей, розширенні своїх професійних компетенцій, а також удосконаленні психолого-педагогічного знання (Sto lat ZNP, 2005, с.111).

Сьогодні у Польщі існує багато форм професійного удосконалення вчителів. Деякі з них легкодоступні та безкоштовні, наприклад, участь у відкритих заняттях, вивчення педагогічної та психологічної літератури, перегляд публікацій колег на Інтернет-форумі, ознайомлення із статутом дошкільного закладу, а також постійний контакт із психологом і логопедом, обмін інформацією і досвідом з іншими працівниками школи, участь в педагогічних радах. Інші натомість вимагають часових і фінансових затрат. Обидві форми однаковою мірою незалежно від доступності та вартості – надзвичайно важливі.

За підняття рівня освіти і кваліфікації відповідальними залишаються університети і вищі школи (Kupisiewicz Cz., 1999, с.87).

Особлива увага у системі педагогічної освіти вчителів відводиться самоосвіті упродовж виконання професійних обов’язків. У педагогічній літературі можна знайти багато трактувань питання професійного розвитку вчителя, а також розвитку школи.

М. Грондас подає таке визначення: “професійний розвиток вчителя — це впорядкований, систематичний процес змін особистих пріоритетів, дидактично-виховних концепцій, знань, вмінь і практичної діяльності, спрямований на оптимізацію професійної ефективності і особистого задоволення від роботи” (Grondas M., 2004, с.123).

На підставі узагальнення офіційних документів, науково-методичних джерел і методичної літератури встановлено, що у системі вищої педагогічної освіти Польщі впроваджено двоступеневе навчання (бакалавр-магістр); двоступенева система початкової освіти вчителів дає можливість продовжити навчання на дворічних магістерських денних чи заочних програмах; вчителів різних типів освітніх закладів готують за такими спеціальностями: вчитель дошкільних закладів, початкової школи, вчитель гімназії, викладач вищої школи; підготовку вчителів для всіх рівнів шкільної системи освіти здійснюють такі установи: університети і вищі педагогічні школи (педагогічні академії), політехнікуми, економічні академії, аграрні, медичні академії, вищі професійні школи, вчительські колегіуми, вчительські колегіуми іноземних мов; двопрофільна підготовка майбутніх вчителів забезпечує поєднання підготовки вихователя для дошкільних закладів з підготовкою вчителів початкових класів; педагогічна підготовка здійснюється у трьох формах: стаціонарній, заочній, вечірній.

Література

1. Вільчковський Е. С. Підготовка педагогів для дошкільних закладів у польських ВНЗ у контексті Болонського процесу [Електронний ресурс] / Е. С. Вільчковський, А. Е. Вільчковська, В. Р. Пасічник. — Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/263/84/>.
2. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів: наукове видання / Тадеуш Левовицький ; пер. з польської. А. Івашко. — К. ; М. : Рената, 2011. — 119 с.
3. Шемпрух Й. Тенденції розвитку педагогічної освіти вчителів у Польщі (1918-1999): дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 /

Шемпрух Йоланта. — Івано-Франківськ, 2001. — 438 с.

4. Banach C. Edukacja nauczycielska — stan i perspektywy / C. Banach // Kultura i Edukacja. — 1996. — nr. 3. — S. 17-25.
5. Borzyszkowska H. Osobowość pedagoga specjalnego / H. Borzyszkowska // Szkoła Specjalna. — 1983. — nr. 1. — S. 5-12.
6. Denek K. O nowy kształt edukacji / K. Denek. — Toruń, 1998. — 177 s.
7. Doroszevska J. Pedagogika specjalna: rozdział 4. / J. Doroszevska. — Toruń. — 636 s.
8. Grondas M. Rozwój zawodowy nauczyciela: materiał y edukacyjne — Szkolenie Ekspertów ds. Awansu Zawodowego Nauczycieli / M. Grondas. — Warszawa: WODN, 2004. — 157 s.
9. Jakowicka M. Nauczyciel w kształceniu i doskonaleniu w kontekście reformy edukacji / M. Jakowicka; red. W. E. Kozioł, E. Kobyłeczka. — Warszawa: Wyd. Eurydice, 2008. — 219 s.
10. Karta nauczyciela po zmianach z 6 grudnia 2007 r. — Poznań: Oficyna Ekonomiczna Wydawnictwa, 2008. — 52 s.
11. Kobyłeczka E. Nauczyciel wobec współczesnych zadań edukacyjnych / E. Kobyłeczka. — Kraków, 2005. — 189 s.
12. Kupisiewicz Cz. Rzecz o kształceniu. Wybyr rozpraw i artykułów / Cz. Kupisiewicz. — Radom, 1999.
13. Kuźma J. Nauczyciele przyszłej szkoły / J. Kuźma. — Kraków, 2000. — 197s.
14. Laska E. I. Edukacja nauczycieli wobec przemian szkoły / E. I. Laska. — Rzeszów: WURZ, 2007. — 341 s.
15. Pachociński R. Współczesne systemy edukacyjne / R. Pachociński. — Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2000. — 293 s.
16. Piwowarski R. Dziecko — nauczyciel — rodzice / R. Piwowarski. — Warszawa: WsiP, 2001. — 243 s.
17. Skaldanowski H. Awans zawodowy nauczyciela / H. Skaldanowski. — Toruń: Wyd. BEA, 2002. — 145 s.
18. Sto lat ZNP. Ludzie, fakty, sprawy wydarzenia / red. B. Grzeń. — Warszawa: Wyd. Pedagogiczne ZNP, 2005. — 195 s.

Т.Є. Кристопчук

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ

У статті розкрито структуру та зміст педагогічної освіти у Республіці Польща. Виявлено види спеціальностей, за якими здійснюється підготовка вчителів для різних типів освітніх закладів. Проаналізовано плани та навчальні програми, в яких відображено зміст педагогічної підготовки майбутніх вчителів. Подано перелік основних документів, які регулюють систему професійного зростання та проблеми забезпечення роботою вчителів Польщі. Визначено форми професійного удосконалення вчителів у Польщі.

Ключові слова: підготовка, вчитель, спеціальність, удосконалення, зміст.

Т.Е. Крыстопчук

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ ПОЛЬША: СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ

В статье раскрыта структура и содержание педагогического образования в Республике Польша. Выявлено виды специальностей, по которым осуществляется подготовка учителей для различных типов образовательных учреждений. Проанализированы планы и учебные программы, в которых отражено содержание педагогической подготовки будущих учителей. Подано перечень основных документов, регулирующих систему профессионального роста и проблемы обеспечения работой учителей Польши. Определены формы профессионального совершенствования учителей в Польше.

Ключевые слова: подготовка, учитель, специальность, совершенствование, содержание.

T. Krystopchuk

TEACHER EDUCATION IN POLAND: STRUCTURE AND CONTENT

The article deals with the structure and content of teacher education in the Republic of Poland. Kinds of teacher training programmes and specialties for different types of educational institutions, types of educational institutions, which trains teachers with higher education on Licentiate and Master programmes for pre-school and primary school in Poland, the main objectives of teacher training in high schools are defined. Plans and curricula reflecting the content of future teacher training are analyzed. The key documents that govern the system of professional growth and problems of teachers' employment in Poland are listed.

The categories of teachers working in the school system, the qualification requirements for applicants for the post of a teacher, core competencies, which should have a modern teacher, forms of teachers' professional development in Poland are specified. It was found that two-profile training of future teachers in Poland provides a combination of training teachers for pre-school institutions and for primary school. Teacher training is carried in three ways: full-time, part-time, evening.

Keywords: training, teacher, profession, improvement, content.

Рецензенти:

к. пед. н., доцент, Попова Д.А.

к. пед. н., доцент, Якубовська С.С.

Стаття надійшла до редакції 01.10.13